

Yaşam Boyu Öğrenme Nedir? Kavram ve Kapsamı Üzerine Bir Değerlendirme

İsmail GÜLEÇ*

Seda ÇELİK**

Buket DEMİRHAN***

Özet

Yirminci yüzyıldan bu yana, dünya sosyal, ekonomik ve kültürel olarak çok önemli değişim ve dönüşümler yaşamaktadır. Söz konusu bu değişimler bireylerin hayatları boyunca eğitim almalarını gerekli kılmakta, içinde buldukları topluma ve bu hızlı değişimlere ayak uydurmalarını gerektirmektedir. Bireyin günlük hayatını topluma uyumlu bir şekilde sürdürebilmesi ve mesleğindeki gelişmeleri yakından takip edebilmesi de kendini yenilemesi ile mümkündür. Bireyin kendini sürekli yenilemesi ise ancak yaşam boyu öğrenme ile sağlanabilir. “Yaşam boyu öğrenme” bireyin olduğu her yerde gerçekleşebilen; yer, zaman, yaş, eğitim düzeyi gibi her türlü kısıtlamayı ortadan kaldıran bir kavram olduğu için dünyada eğitim alanında yürütülen çalışmalar arasında öncelikli konuma gelmiştir ve yaşam boyu öğrenme kavramıyla ilgili çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmada, yaşam boyu öğrenme kavramı ve kapsamı üzerine bir literatür taraması yapılarak bugüne kadar yapılmış olan tanım ve ifadeler yer verilmiştir. Mevcut tanımlardan yola çıkılarak genel bir değerlendirme yapılmış ve kapsamının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Yaşam boyu öğrenme, yaygın eğitim, algın eğitim.

What Is Lifelong Learning? An Evaluation on Definition and Scope

Abstract

There have been important social, economic and cultural transformations in the world since twentieth century. These transformations make people have education during their lives as people require to adapt themselves to the rapid changes and the society they belong to. Living in a harmonious way with the society and following the developments in the profession can be only possible on condition of individuals' renovating themselves. This renovation is solely possible by lifelong learning. “Lifelong Learning” is one of the leading educational issue discussed and studied on in the world. Because lifelong learning is a term that can occur wherever people live and eliminates the barriers about the time, people' age and educational level. In this study, literature about concept and terms of lifelong learning carried out so far is scanned and placed . It is aimed to evaluate and determine the concept of lifelong learning via these available terms.

Keywords: Lifelong learning, informal education, nonformal education

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, igulec@sakarya.edu.tr

** YL Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Yaşamboyu Öğrenme Programı. sedacelik14@hotmail.com

*** YL Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Yaşamboyu Öğrenme Programı. buketelt@hotmail.com.

Giriş

Yaşam boyu öğrenme geçen asrın son çeyreğinde dünyanın gündemine girmiş, 2000'li yıllarla Türkiye'de sıkça konuşulmaya başlanmıştır. Türkiye bu konuya önem verdiğini MEB'e bağlı olarak *Hayat Boyu Öğrenme* adında bir genel müdürlük kurarak göstermiş, bununla da çalışmaları tek merkezden yürütmeyi planlamıştır.

Yaşam boyu eğitim, mevcut sistemi yeniden yapılandırmayı ve formal eğitim sisteminin dışında eğitimle ilgili tüm potansiyeli geliştirmeyi amaçlayan genel bir düzenlemedir ve örgün, yaygın her türlü eğitim faaliyetini kapsayan geniş bir kavramdır. 1970'lerde UNESCO'nun politikası olan yaşam boyu öğrenme 1970'ler ve 1980'lerde, OECD başta olmak üzere bütün eğitimciler ve eğitim politikacıları arasında *sürekli eğitim* kavramı olarak popülerleşmiştir. Eğitim sistemlerinin veremediği ve karşılayamadığı kimi niteliklerin varlığının farkına varılması, bir önceki asrın okula yüklediği anlamları değiştirmeye başlamıştır. Sanayileşme çağından bilgi çağına geçilirken eğitimin bundan etkilenmemesi düşünülemezdi. 1970'lerde yaşam boyu öğrenmenin kapsamı konusunda üç temel unsur bulunmaktaydı (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı [DTP], 2001:9):

1. Eğitim sisteminin bütünü, yaşam boyu öğrenecek kişiler yetiştirecek şekilde yeniden yapılandırılacaktır.
2. Algın eğitim* sektöründen olabildiğince yararlanılacaktır.

* Yaygın eğitim kavramı konusunda dünyaca bilinen uzmanlar Coombs ve Ahmed (1973:17-22) bu üç kavramı şöyle tanımlar (Duman, 2003):

Örgün eğitim ilköğretimden üniversiteye, özel konularda ve kurumlarda hiyerarşik olarak yapılandırılmış ve kronolojik olarak derecelendirilmiş öğretim ve mesleki yetiştirme olarak tanımlanır. Algın eğitim bireylerin çevrelerindeki günlük deneyimlerden, eğitsel etkilerden ve kaynaklardan, aileden, komşulardan, isten, oyunlardan, pazar yerinden, kütüphaneden ve kitle iletişim araçlarından tutumlar, değerler, beceriler ve bilgileri yaşam boyu edinme sürecidir. Yaygın eğitim belirli bir gruba belirli amaçlarla var olan örgün

3. Bağımsız öğrenmenin, öğrenmeyi öğrenmenin önemi üzerinde durulacaktır.

1980'lerde gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde çeşitli sorunlar yaşanmasıyla eğitimde yeniden bir sorgulama sürecine girildiği ve bu süreç sonunda herkes için yaşam boyu öğrenme kavramının ortaya atıldığı görülmektedir. Ancak seksenli yılların başında yaşam boyu öğrenme, hâlâ net bir şekilde tanımlanamamış karmaşık bir kavramdı. Bu nedenle de yaşam boyu öğrenmenin çeşitli elementlerini sistematikleştirmek ve birinin diğeriyle olan ilişkisini göstermek için bir girişimde bulunulması (Lengrad, 1985) gerektiğine dair yazılar yayınlanıyordu.

Yaşam boyu öğrenme kavramının daha önce ortaya atılan eğitim kavramlarından farkı, bireyi merkez alan bir yaklaşımın benimsenmesi, okul dışı öğrenmeye önem verilmesi, okul rolünün değiştirilmesi, devletin eğitimdeki ağırlığının azaltılması, buna karşılık sosyal tarafların rollerinin güçlendirilmesi ve eğitimin belli bir zaman diliminde sınırlandırılmaması gerektiğini vurgulamasıdır.

Wain (1993) bu felsefeyi *yeni hümanizm* olarak adlandırmakta ve hümanizmin yaşam boyu

eğitim sisteminin dışında bağımsız olarak ya da daha geniş etkinliğin önemli bir parçası olarak düzenlenmiş bir eğitimsel etkinlik olarak tanımlanabilir.

Titmus ve arkadaşları (1985: 26, 52, 65) tarafından derlenen ve Türkçeye A. Ferhan Oğuzkan tarafından çevrilen, UNESCO'nun *Yetişkin Eğitimi Terimleri* sözlüğünde ise bu 3 kavram şöyle tanımlanır (Duman, 2003):

“Örgün eğitim, resmi olarak planlanan ve ardışık biçimde düzenlenen, öğretmen ve öğrencinin üzerine düşen görevlerin açıkça tanımlandığı, öğretmenin eğitim amacıyla öğrenciyi yönetmeye çalıştığı ve sorumluluk aldığı, öğrencilerin yazılma veya alınmasıyla ilgili işlemlerin yerine getirilmesini gerektiren eğitimidir.”

“Yaygın eğitim, öğrencilerin yazılması veya alınması gibi işlemleri gerektirmeyen veya bu gibi işlemleri istemeyen eğitim programları”

“Algın eğitim, her bireye yaşam boyu günlük yaşantılardan, eğitimsel etkilerden ve çevre kaynaklarından - aileden, komşulardan, isten, oyunlardan, pazardan, kitaplardan ve kitle iletişim araçlarından - tutumlar, değerler, beceri ve bilgiler kazandıran süreç”

öğrenme kavramının oluşmasındaki en önemli etmen olduğunu belirtmektedir (Akkuş'tan naklen Murphy 1999). Gustavsson (1997)'a göre bütün bireylerin doğuştan sahip olduğu bir öğrenme ve yeteneklerini geliştirme potansiyeli vardır ve hümanizmin yaşam boyu öğrenmenin olmazsa olmazıdır. Kalen (1979)'e göre 1970'te UNESCO'nun yaptığı "Learning to Be" ya da "Faure" raporu olarak bilinen belgesi, yaşam boyu öğrenme kavramına öncülük eden bir belgedir (Akkuş, 2008). UNESCO bu raporda yaşam boyu öğrenme kavramını şu şekilde açıklamaktadır:

- Eğitim hizmetlerinin okul yaşı sınırları dışına yayılması,
- Eğitime yaşam kalitesini artıran bir araç olarak gösterilen ilginin artması,
- Günlük yaşamın ihtiyaçları ile bağlantılı eğitim alanlarının geliştirilmesi, üzerinde durulması,
- Eğitim ile ilgili kararlara çalışanların, ailelerin ve toplum üyelerinin katılımı,
- Planlamada, yönetimde ve hedef belirlemede açık fikirli olunmasının vurgulanması

Yaşam boyu öğrenmeyle ilgili birçok kavram ortaya atılmıştır, ancak UNESCO'nun yaşam boyu öğrenme kavramını vurguladığı yaşam boyu öğrenme felsefesiyle, var olan diğer tanımlardan daha dikkat çekicidir. Kalen (1979) yaşam boyu öğrenme felsefesinin önemini şu şekilde belirtmektedir (Akkuş, 2008: 4):

Faure raporunda ilk defa yaşam boyu öğrenmeyle alakalı insan, eğitim ve toplum kavramlarını içeren bir felsefe geliştirilmiştir. Bu rapor insan doğası ve eğitimin toplumu değiştirme gücü üzerine iyimser bir bakış açısı getirmiştir. Öğrenme isteği insan doğasında köklü bir yere sahiptir ve dış faktörlerden kaynaklı sınırlılıklar ortadan kaldırılırsa, öğrenme güdüsü yaşam boyu öğrenme için gerekli olan güdüyü sağlayacaktır. Gelecekteki toplum öğrenen toplum olacaktır ve gelecekteki toplumun kültürü 'bilimsel

insancılık' olacaktır. Rapor, eğer gerektiği gibi iyi bir şekilde organize edilirse, yaşam boyu öğrenmenin, her bireyin gelecekteki bilimsel-teknolojik evrime tam anlamıyla katılmasını sağlayacak kapasiteye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Yaşam boyu eğitim demokratik eğitimidir. Demokratik bir toplum için şarttır.

20. yüzyılda, yaşam boyu öğrenme kavramının içeriğinde, yeni tanımlar ve değişimler, sanayileşmeyle, sanayileşme sonrasıyla, uluslararası düşünme ve hareket etmeyle, tarih ve karşılaştırmalı eğitimle ilgili derinlemesine araştırmalarla, kültürel ve eğitimsel kimlik araştırmalarıyla ilgili etkinlikler belirlenmiştir (Lengrad, 1985: 3074). Yaşam boyu öğrenme kapsamında yapılan etkinliklere örnek olarak şunlar sıralanabilir (Lengrad, 1985):

- a. Bireysel ya da toplu öğrenmenin aynı zamanda endüstrileşmiş eğitimin kişisel değerleri,
- b. Orta ve yüksek öğrenimde sertifikalandırılmış ve sertifikalandırılmamış yaşam boyu öğrenme,
- c. 1978'de Hindistan'da başlayan ve kendine (15-35 yaşları arası) 100 milyon göçmeni okur-yazar yapmayı ve sosyal bilinçle onları geliştirmeyi amaç edinen çalışmalar,
- d. Yugoslavya'da tüm nüfusun yaşam boyu öğrenmeye uyumunu sağlamak amacıyla her eyalette kendine özgülüğünü koruyarak yapılan eğitim reformları,
- e. Büyük Britanya'da Open University tarafından yürütülen, zaman, yer ve toplumla ilgili birçok çalışma.

2000 yılında Lizbon'da düzenlenen Avrupa Konseyi toplantısında üye devletlerin hükümet liderleri tarafından imzalanan 10 yıllık stratejide, temel unsurlardan biri olarak yaşam boyu öğrenme gösterilmiştir. Avrupa Birliği Komisyonu'nun 2000 yılında *Yaşam Boyu Öğrenme Memorandumu*'nu kabul ederek bu metnin hayata geçirilmesini tüm üye devletlerde ve aday ülkelerde tartışmaya açmasının yaşam boyu öğrenmenin gelişiminde olumlu bir rolü

olduğu düşünülmektedir. Avrupa Komisyonu yaşam boyu öğrenmenin kapsamı okul öncesi yaşlardan başlayıp emeklilik sonrasına kadar devam eden tüm örgün ve informal öğrenmeleri kapsamaktadır. Avrupa Komisyonu, *Memorandum*'da, yaşam boyu eğitimle "...iş hayatı ve bilgi toplumu için zorunlu olan bilginin" edinildiğinin vurgulanmasının ötesinde, "toplumsal bütünleşme", "aktif yurttaşlık", "meslekî ve kişisel gelişim, uyum" ve iş yaşamı için eğitim ve yetiştirme "zorunlu bir araç" olarak görülmekte ve yaşam boyu eğitimin 'Avrupa yurttaşlığı' için gerekli hareketliliği sağlayacağı belirtilmektedir (Kıvrak, 2007).

Yaşam Boyu Öğrenme Memorandumu altı anahtar mesaj içermektedir (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi [MEGEP], 2007):

1. Herkes için yeni beceriler: Ekonomik ve sosyal değişime, herkesin asgari şart olarak sahip olması gereken, iş yaşamına, aile yaşamına ve Avrupa toplum yaşamına ve ekonomisine katılması için gerekli olan temel becerileri geliştirmektir.
2. İnsan kaynaklarına daha fazla yatırım: Avrupa'nın en önemli değeri olarak görülen insana öncelik verilebilmesi için öğrenmeye yapılan para ve zaman yatırımı seviyesinin artırılması gerekir.
3. Öğretme ve öğrenmede yenilik: Yaşam boyu sürecek olan öğrenme sürekliliği için etkin öğretme ve öğrenme yöntemlerinin planlanması.
4. Öğrenmeye değer verilmesi: Öğrenmenin, katılımın ve sonuçların, özellikle yaygın eğitim anlaşılma ve takdir edilme yollarının önemli biçimde iyileştirilmesi.
5. Rehberlik ve danışmanlığın yeniden değerlendirilmesi: Herkesin Avrupa genelinde ve hayatları boyunca olan öğrenme fırsatlarına ilişkin iyi kalitede bilgilere ve tavsiyelere kolayca erişebilmesinin sağlanması.
6. Öğrenmenin eve daha yakın hale getirilmesi: Yaşam boyu öğrenme fırsatlarının öğrencilere

kendi toplumlarında ve uygun olan durumlarda, bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı tesislerde desteklenen biçimde mümkün olduğunca yakından sağlanması.

Yaşam boyu öğrenimin ortaya çıkış nedenleri

Yaşam boyu öğrenme, örgün eğitimin yetersiz olduğu ve sanayinin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap veremediğinin düşünüldüğü veya fark edildiği için kolay benimsenmiştir. Bu yüzden örgün eğitimin bir alternatifi değil, örgün eğitimde eksik ve yetersiz kalan verilerin sonradan tamamlanması veya daha önce keşfedilmemiş yeteneklerin keşfedilmesi olarak kabul edilmiştir (Berberoğlu, 2010). Yaşamboyu öğrenimin ortaya çıkmasında ve kısa sürede yaygınlaşmasının altında kimi sosyal, ekonomik ve kişisel nedenler yatmaktadır.

Hükümetler için yaşam boyu öğrenme, birçok ekonomik ve sosyal zorluklara karşı çözümler öneren bir politikadır. Küreselleşme ve rekabet, politikaya hükmeder fakat yaşam boyu öğrenme de sosyal bağlar, demografik değişim, aktif vatandaşlık, göç ve beraberinde asimilasyon ve toplum sağlığı gibi kavramlarla doğrudan ilişkilidir (Field, 2010).

Yaşam boyu öğrenme üç temel amaca yönelir. Bunlar: öğrenmede fırsatlar yaratarak bireylerin kişisel gelişimlerini sağlamak, toplumsal bütünleşmeyi gerçekleştirmek ve ekonomik büyümeyi sağlamaktır. Bireyler doğdukları andan yaşamlarının sonuna kadar farklı gelişim dönemleri içinde bulunmaktadır. Yaşam boyu öğrenmeyle hedeflenen bireyin yaşamını kaliteli bir şekilde sürdürmesi ve yaşamının değişik dönemlerine uyum sağlaması için bilgi ve beceri kazanmasını sağlamaktır. Bireyin hayata uyum sağlaması gereken bu dönemler; genç olarak aileden yeni ayrılmaya, yetişkin dönemde toplumun bir üyesi olma ve gelir sağlama, ileri yetişkinlik döneminde işten ayrılmaya ve emekliliktir. İlk dönemde temel eğitim önemli rol oynarken, diğer iki dönemde yetişkin ve sürekli eğitim yani yaşam boyu öğrenme önemli rol oynamaktadır. Dolayısı ile yaşam boyu öğrenmeyi gerekli kılan nedenler ekonomik

nedenler, istihdam imkanlarını geliştirmek, demokratikleşme ve kişisel ihtiyaçlar geliştirmek, dünyadaki değişim ve gelişime uyum sağlamak olarak sıralanabilmektedir. Aşağıda bu nedenler açıklanmaya çalışılmaktadır (Turan, 2005: 89).

a. Ekonomik nedenler

Yaşam boyu öğrenme kavramının ortaya çıkmasındaki temel etken, evrenselleşme ile birlikte daha da belirgin hale gelen bilgi ekonomisidir. Teknolojideki gelişmeler ile paralel olarak bilgi de sürekli gelişmekte, bu da hiç şüphesiz yeni becerileri gerekli kılmaktadır. Bazı alanlarda, öğrencilerin bilgileri daha okula bitirdiklerinde eskimeye başlamakta, bu da eğitimi sürekli kılmaktadır (Gündoğan, 2003).

Ekonomik nedenlerden bir diğeri de büyük şirketlerin daha iyi yetişmiş iş gücüne olan ihtiyaçlarıdır. Meydana gelen yenilikler, iş yaşamını da yakından etkilemekte ve değiştirmektedir. Küreselleşen ekonomide, eğitim önemli bir rekabet avantajı olarak görülmektedir. Bununla bağlantılı olarak, mesleki becerilerini geliştirebilen ve yeni koşullara uyum sağlayabilen çalışanlar gerekli hale gelmektedir. İnsan kaynakları gelişimi yani yüksek nitelikli ve yaşam boyu öğrenmeye motive olmuş işgücü, eskisinden daha önemli hale gelmektedir. Dahası, çalışanlardan ömür boyu sürecek bir eğitimle sağlanacak beceriler talep edilmektedir. Önceleri örgün ve yaygın eğitim sürecinde bulunan bir kişi hayatı boyunca sürdüreceği meslek için hazırlanırken günümüz piyasa ekonomisinde kişi, tüm hayatı boyunca meslek hayatı için hazırlanmak durumundadır. Çalışanlar piyasanın gerekleri doğrultusunda durmaksızın yeni beceriler edinmekte, aksi takdirde işsiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Küresel kapitalizmin öne çıkardığı “istihdam edilebilirlik” düzeyinin ve “ekonomik rekabet gücünün” yükseltilebilmesi için daha iyi mesleki eğitim ve yetiştirimden geçmiş işgücü yetiştirilmesi yaşam boyu öğrenmeyi güncel bir konu olarak karşımıza çıkarmaktadır (Özcan, 2008).

b. İstihdam imkanlarını geliştirmek

Yaşam boyu eğitimin gelişmesinin bir diğer nedeni emekçilerin ve çalışanların, daha kolay iş bulabilmek için niteliklerini geliştirmek zorunda hissetmeleridir. Sanayi çağının geride kalması ve sanayi toplumunun bilgi toplumuna doğru çevrilmeye başlaması işçileri zor durumda bırakmıştır. Önceleri sadece emek gücü iş bulmak için yeterli iken makine kullanma bilgisi, bilgisayarların hayatın her alanına girmesiyle de bilişim teknolojilerini kullanma becerisi gerekmeğe başladı. Bu durum mevcut işçilerin niteliklerini geliştirmeye yönelik olarak kimi öğrenim programlarının hayata geçirilmesine vesile olmuştur (Gündoğan, 2003: 4-9).

Yaşam boyu öğrenme; kişisel, toplumsal, sosyal ve/veya istihdam ile ilişkili bir bakış açısı içinde bilgi, beceri ve yeterlilikleri geliştirmek amacıyla tüm yaşam boyunca üstlenilen her türlü öğrenme etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden yaşam boyu öğrenme bilgi ve yeterliliklerin gelişimini destekleyen tüm eğitim, öğretim ve öğrenme etkinliklerini içermektedir. Amacı tüm vatandaşların bilgiye dayalı topluma uyum sağlamalarına ve yaşamlarını daha çok kontrol edebilmeleri için sosyal ve ekonomik hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılmalarına imkân vermektir (Duman, 2003).

Yaşam boyu öğrenmenin şimdiye kadar üzerinde durulan amaçlarının yanı sıra, öncelikle gençlerin ve daha sonra diğer yurttaşların istihdam edilebilmesi ya da onlara işgücü piyasasına girebilmeleri için gerekli olan mesleki niteliklerin kazandırması gibi tekil bir amaç yüklenmesi de söz konusudur. “Yeni meslekileşme” (new vocationalism) olarak tanımlanabilecek bu yaklaşım yaşamboyu öğrenme kavramını diğerlerinin aksine değersizleştirmekte ve neo-liberal anlayışın bir aracı haline getirmektedir (Duman, 2006).

Yaşam boyu öğrenme; kişisel, toplumsal, sosyal ve istihdam ile ilişkili bir yaklaşımla bireyin; bilgi, beceri, ilgi ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla hayatı boyunca katıldığı her türlü öğrenme etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır.

Yaşam boyu öğrenmenin amacı, bireylerin bilgi toplumuna uyum sağlamaları ve bu toplumda yaşamlarını daha iyi kontrol edebilmeleri için ekonomik ve sosyal hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılımlarına imkân vermektir (Berberoğlu, 2010).

c. Dünyadaki değişim ve gelişim

Eskiden değişim hızı insanların yaşam süresine oranla daha yavaş olduğundan ve insanların örgün eğitimleri süresinde edindikleri bilgilerle çok fazla değişim göstermeyen şartlara ayak uydurmada zorluk çekmedikleri bilinmektedir. Ancak günümüzde değişim hızı o kadar artmış durumdadır ki insanlar yaşamları boyunca öğrenme faaliyetleri içinde bulunmak zorundadırlar. Knapper ve Cropley (2000)'e göre dünya sosyal, ekonomik ve kültürel olarak çok hızlı gelişmektedir, bu nedenle yaşam boyu öğrenme gereklidir. Hızla gelişen teknoloji ve sonrasında artan bilgi, toplumsal, kültürel ve siyasal alanlarda çok büyük değişimlere sebep olmaktadır. Bu değişimler, bireylerin hayatları boyunca eğitim almalarını gerekli kılmaktadır çünkü insanların içinde buldukları topluma ve bu hızlı değişimlere ayak uydurmaları gereklidir (Akkuş 2008: 12).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde oluşan hızlı değişim adeta bilgi patlamasına neden olmuştur. Üretilen bilgiler yeni teknolojileri doğururken, bu teknolojiler de bilgilerin daha hızlı ve daha kolay paylaşımına imkân tanımaktadır. Bilginin ve bilgili olmanın önem kazandığı günümüzde, yaşadığımız döneme bilgi çağı, bu çağın gereklerini yerine getiren toplumlara da bilgi toplumu denilmektedir. Bu yeni toplumun başarılı kişileri herhangi bir sorunun çözümünde ihtiyaç duyduğu bilgiye erişebilen, eriştiği bilgiyi kendi durumuna uyarlayabilen, buna yenilerini ekleyebilen ve edindiği bilgiyi aktif olarak kullanabilen kişiler yaşam boyu öğrenme yeteneğine sahip kişilerdir (Berberoğlu, 2010). Toplumun büyük bir kısım ise bu gelişim ve değişimi takip edecek imkandan yoksundur. İnsanların yaşadıkları çağa ayak uydurabilmeleri ise ancak bu gelişim ve değişimi takip etmeleri ile mümkündür. Bu du-

rumda eğitim insan hayatında belirli dönemlerle sınırlandırılmaz bir hale gelmiş, böylece yaşam boyu eğitim bireylerin ihtiyaç duydukları becerileri her yaşta öğrenebilmelerine imkan sağlamak üzere ortaya çıkarılmıştır (Akkuş, 2008: 15-17).

d. Demokratikleşme

Yaşam boyu öğrenme istihdamla ilgili amaçlar kadar bireysel, vatandaşlık ve sosyal amaçları da kapsamaktadır. Yaşam boyu öğrenmeyi neredeyse zorunlu hale getiren bir diğer etken ise demokratikleşme olgusudur. Toplumlar demokratikleştikçe devletin imkanlarından daha çok yararlanmak istemekte, örgün eğitim yoluyla alamadığı kimi bilgi ve becerileri yaygın eğitimle edinmek istemektedir.

Yaşam boyu öğrenmeye küresel kapitalizmle öne çıkan "istihdam edilebilirlik" düzeyinin ve "ekonomik rekabet gücünün" yükseltilebilmesi için daha iyi mesleki eğitim verilerek mesleki becerileri geliştirilmiş bireyler yetiştirilmesinden öte insanların yaşam alanlarında öğrenmeyi etkin hale getirerek öğrenmeyi hayatın tümüne yaygın, onların öğrenme meraklarını geliştirici bir rol üstlenmesi ve 21. yy'ın soran, araştıran, eleştirel düşünen, öğrenmeyi öğrenmiş, özgür, girişimci, bilinçli, hayatın tüm evrelerinde ve alanlarında etkin yurttaşlar yetiştirilmesi gibi amaçlarda yüklenmelidir (Duman, 2006).

e. Kişisel ihtiyaçlar

Yaşam boyu öğrenme, bireyin yeterliliklerini ve potansiyelini yaşamı boyunca geliştiren devamlı bir süreçtir. Bireyin merak ve ilgilerini canlı tutar ve yeni bilgiler aramaya istekli kılmaktadır. Böylece bireyin hem toplumda hem de iş dünyasında meydana gelen yeniliklere uyum sağlamasını mümkün kılarak yaşamın her alanında etkin kılmaktadır (Akkuş, 2008).

Hayat, kendi başına sürekli bir öğrenim sürecidir; ancak her insanın, teknik ve sosyal değişime ayak uydurabilmek, kendi çevresine ilişkin (evlenme, ana-baba olma, iş durumu, yaşlılık vb) şartlar altında meydana gelen değişiklikler karşısında hazır olabilmek ve bireysel gelişimi bakımından bütün yeteneklerini harekete geçirebil-

mek amacıyla sürekli, amaçlı ve ardışık bir öğrenim görmesi için oluşturulacak fırsatlara ihtiyacı vardır. Hayat boyunca eğitim hem kasıtlı, hem de rastgele öğrenme yaşantılarını kapsamaktadır.

Yaşam boyu eğitim kavramında yeni olan şey; hayatın her alanında ortaya çıkan bu tür eğitim etkinliklerine sistemli bir bütünlük kazandırma düşüncesidir. Bu özellikle bireyin çok fazla, deyim yerindeyse bilgi bombardımanı ile bulunduğu ve eğitim için fırsatların daha fazla olduğu durumlarda zorunludur (Kurt, 2000).

Yaşam boyu öğrenmenin kapsamı nedir?

Yaşam boyu öğrenme veya yetişkin eğitimi olarak isimlendirilen yeni kapsamlı eğitimin yetişkin eğitimi mi yaşam boyu öğrenme için mi olduğu çok net değildir. Ancak bir yandan yetişkin eğitiminin yaratıcılıkla, güdülemeyle; şirketler, sendikalar, müzakereler, mesleki ve serbest eğitim için amaçlanan kar amacı güden etkinlikler yoluyla endüstride girişimlerle ilerlemesi söz konusuysen, öte yandan planlamada, eğitim politikalarının uygulanması ve yönetiminde yeni kriterler ortaya çıkmaktadır. Örneğin; temel ve sürekli eğitim arasındaki bağ, yaygın eğitime yapılan yatırım, işyerinde kurslar yoluyla verilen eğitim ve iş arasındaki yakın ilişki, okullardaki üretken işler, doğrudan öğretim yapmayan eğitimciler ve kendi kendine öğrenme bunlardan bazılarıdır (Lengrad, 1985).

Yaşam boyu öğrenme; kişisel, sivil, sosyal ve/veya istihdam ile ilişkili bir bakış açısı içinde bilgi, beceri ve yetkinlikleri geliştirmek amacıyla tüm yaşam boyunca üstlenilen her türlü öğrenme etkinliklerini kapsamaktadır. Yaşam boyu öğrenme; örgün öğrenmeyi, yaygın öğrenmeyi, teknik eğitim ve becerilerin kazanılmasını sağlayan kursları, iş yerinde kazanılan mesleki becerileri ve diğer becerilerin kazanılmasına yol açan öğrenmeyi de içermektedir. Bu yüzden yaşam boyu öğrenme yaş, statü ya da eğitim seviyesine bakılmaksızın okullarda, üniversitelerde, evde, işte ya da toplum içinde diğer herhangi bir yerde gerçekleştirilebilmektedir (Aksoy, 2008).

Yaşam boyu öğrenme formal eğitim sistemi içinde ve dışında farklı çevrelerde olabilmektedir. Yaşam boyu öğrenme, insana ve bilgiye yatırımın artmasını, bilgisayar okuryazarlığı dahil olmak üzere temel becerilerin edinilmesinin desteklenmesini ve yenilik için fırsatların genişletilmesini, öğrenmenin daha esnek formlarını içermektedir. Bu amaç, bireylerin yüksek kalitedeki öğrenme olanaklarına ve farklı öğrenme yaşantılarına eşit ve açık olarak ulaşmasının sağlanması içindir. Eğitim sistemi buna ulaşmada anahtar role sahiptir (Turan, 2005).

Yaşam boyu öğrenme örgün öğrenmeyi, yaygın öğrenmeyi, teknik eğitim ve becerilerin kazanılmasını sağlayan kursları, iş yerinde kazanılan mesleki becerileri ve diğer bilgi, anlayış ve becerilerin kazanılmasına yol açan öğrenmeyi içermektedir. Türkçede formal education için “örgün eğitim” ve non-formal education için “yaygın eğitim” terimleri kullanılmaktadır. Ayrıca literatürde yer alan informal education terimi ise daha çok “bireysel öğrenme”leri kapsamaktadır (MEGEP, 2007).

Avrupa Konseyi’nin 2000 yılındaki tebliğine göre yaşam boyu öğrenim, insana ve bilgiye daha çok yatırım yapma, dijital okuryazarlık da dâhil temel bilgi ve becerilerin kazanılmasını teşvik etme, esnek ve yenilikçi öğrenme fırsatlarını genişletme anlamına gelmektedir (Odabaş & Polat, 2008).

Yaşam boyu öğrenme insana ve bilgiye yatırımın artmasını sağlamış, bireyin hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olan temel becerileri edinmesini desteklemiştir. Ayrıca yaşam boyu öğrenme yenilik için fırsatların genişletilmesinin ve öğrenmenin daha esnek olması gerekliliğini vurgulamaktadır. Böylece, bireyler yüksek kalitedeki öğrenme olanaklarına ve farklı öğrenme yaşantılarına eşit ve açık olarak ulaşabilme imkanı bulacaklardır.

Yaşam boyu öğrenim, örgün ve yaygın eğitim süreçlerini kapsayan bir kavramdır. Örgün eğitimin bir alternatifi değil, bireyde örgün eğitim sonrası eksik ve yetersiz kalan verilerin

sonradan tamamlanması veya bireyin keşfedilmemiş yeteneklerinin keşfedilmesi olarak görülmektedir. Bilgi çağının öğrenen toplumunda, yaşam boyu öğrenme yaşamın belli bir dönemine sıkıştırılmış eğitim ve öğrenme becerilerinin aksine, sürekli değişen koşullara uyum sağlamak için her yerde ve bütün yaşam boyunca süren bir öğrenme sürecidir. Yaşam boyu öğrenme aynı zamanda temel becerilerin güncellenmesi yoluyla kişilere yeni fırsatlar yaratılabilme ve daha ileri düzeyde öğrenim olanakları sunma anlamına da gelmektedir (Odabaş & Polat, 2008).

Yaşam boyu öğrenme, bireyin potansiyelini ve yeterliklerini yaşamı boyunca geliştiren devamlı bir süreçtir. Bu hayatımız boyunca okula gideceğiz demek değildir. Öğrenme açık bir tutumdur: bireyin merak ve kişisel güdülerinden kaynaklı yeni bilgiler arama isteğidir. Bu değiştirilmeye değil değişmeye açık ve istekli olmak anlamına gelmektedir. Yaşam boyu öğrenme bize esneklik ve adaptasyon sağlamaktadır. Bizi etkin kılar ve hem toplumda hem de iş dünyasında süregelen yeniliklere katılmamızı sağlamaktadır (Berberoğlu, 2010).

Yaşam boyu öğrenme genel olarak, herhangi bir öğrenme durumunun üç ana bileşeni olan; gerekli kaynakları (imkanları), bireyleri ve bilgi birikimini (kültürel deneyimlerin toplamını) içerir. Bu üç bileşenin amacı bireylere hayatları boyunca başkalarının kişisel gelişimini engellemeden kendini geliştirmeye devam etme, ülkesindeki bireylerin ilerlemesini ve ekonomik refahını sağlama, biyolojik ve çevresel sistemlerin sağlığını koruma, başkalarına engel olmadan ülkesine hizmet etme, insan topluluklarının gelişimi içinde diğerlerinin farklı topluluklar oluşturma hakları olduğunun bilincine varabilme, yaşama, öğrenme ve paylaşma becerilerini kazanmalarını sağlayacak şekilde organize olabilme yeteneğini kazandırmayı sağlamaktır (Akkuş, 2008).

Yaşam boyu öğrenme örgün ve yaygın eğitim yoluyla verilen genel ve mesleki eğitim ve öğretimin yanında, bireyin eğitim-öğretim kurumları

dışında bilgi ve beceri kazanmasına yol açan öğrenmeleri de içermektedir. Bu çerçevede yaşam boyu öğrenme, okullar ve üniversitelerin yanında; işte, evde ya da herhangi bir yerde gerçekleştirilebilmektedir. Yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ve eğitim seviyesi bakımından herhangi bir kısıtlamaya tabi değildir. Yaşam boyu öğrenme bireylerin, toplulukların ve tüm toplumun mesleki ve sosyal başarılarına yol açacak biçimde bilgi, anlayış ve becerilerin kazanılmasını destekleyen sürekli ve planlı bir etkinlik olarak görülmelidir (MEGEP, 2007).

Yaşam boyu öğrenime baktığımızda üç tür eğitimin olduğu görülür. Birincisi okullarda bir müfredat dahilinde verilen eğitimidir (formal). İkincisi okul dışında daha çok mesleki becerileri geliştirmeye dayalı diploma yerine sertifika veya yeterlik belgesi verilen eğitimlerdir (non-formal). Üçüncüsü ise bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda ya zayıf oldukları bir alanı güçlendirmek, ya da sevdikleri bir konuda daha çok bilgi ve yetenek sahibi olmak üzere aldıkları eğitimidir (informal). İlk ikisi toplumsal iken sonuncusu bireyseldir. İlk ikisi yönetim tarafından toplum için düşünülür ve gerçekleştirilirken üçüncüsü bireylerden gelen talep doğrultusunda şekillenmektedir. Dolayısıyla daha esnektir ve ilki kadar kurumsal olmazlar. Üçüncüsü birey haklarının ve demokrasinin gelişmiş olduğu ülkelerde daha yaygındır (MEGEP, 2007).

Yaşam boyu öğrenme nedir? (Hakemler Bu Başlığa İtiraz Ediyorlar ! Bu kısım ilk bölümle birleştirilebilir yada “yaşamboyu öğrenmenin ortaya çıkış nedenleri “başlığında önce olmalı diyolarlar.)

Literatür incelendiğinde yaşam boyu öğrenme farklı araştırmacılar ve kurumlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Yapılan tanımlar kronolojik olarak şu şekilde sıralanabilir.

Yaşam boyu öğrenme kavramı ilk kez 1960 yılında UNESCO tarafından düzenlenen bir konferansta ifade edilmiştir. 1972 yılında UNESCO, Faure raporuyla yaşam boyu eğitim bağlamında geleneksel eğitimi tekrar tanımlamaya çalışmıştır. Bu çalışmada özellikle üzerin-

de durulan kavramlar eğitimin bir tür “bilimsel-insancılık” şeklinde olması ve bilimselliğin uygulanabilmesi için teknolojinin kullanılması gerektiğidir. (1972, xxvi) Faure raporunda “eğitim temel amacı bireyin fiziksel, entelektüel, duygusal ve ahlaki olarak tam bir insan olarak bütünleşmesidir.” Buna ek olarak sonuç bölümünde yaşam boyu öğrenmeyi tanımlayan yeni ilkeler şöyle özetlenmiştir (Can, 2011):

- 1) Her birey, yaşam boyu öğrenmeye devam etmelidir, yaşam boyu öğrenme öğrenen toplumunun temel taşıdır.
- 2) Öğrenme deneyimi zaman ve mekândan bağımsız olmalıdır.
- 3) Eğitim çeşitli araçlar yardımıyla verilmelidir.
- 4) Tamamıyla açık bir eğitim, öğrenenlere yatay ve ya dikey olarak hareket etmelerini sağlar, bu da onlara öğrenmek için daha fazla seçenek sunar.
- 5) Genel eğitim kavramı, toplumsal ve ekonomik, teknik ve pratik bilgiyi de içerecek şekilde genişletilmelidir.
- 6) Eğitim gençleri sadece gelecek işlerine hazırlamamalıdır, aynı zamanda sürekli gelişime ve yeni durumlara, üretim biçimlerine ve şartlara alışmaya hazırlamalıdır; Gençleri, çalışmada en üst düzeyde hareketliliğe ve bir işten bir diğer işe geçebilmelerinde yardımcı olmalıdır.
- 7) Yaşam boyu öğrenme kavramı, iş, endüstri ve tarım şirketlerinin de kapsamlı bir eğitimsel işlevinin olacağını anlatmaktadır.
- 8) Yeni eğitim anlayışı, bireyi kendi kültürel gelişiminin yaratıcısı yapmaktadır, kendi kendine öğrenme, özellikle de yardımcı kendi kendine öğrenme bütün eğitim sistemlerinde değişmez bir değere sahiptir.
- 9) Eğitim, sonunda bütün toplumun bir işlevi olana kadar sürekli gelişme demektir, bundan dolayı da toplumun geniş kesimleri eğitime katılmalıdır.
- 10) Öğretme, geleneksel eğitimin anlayışına ters olarak kendini öğrenmeye göre uyarlamalıdır;

öğrenen öğretimin önceden belirlenmiş kurallarına boyun eğmemelidir.

Sonuç ilkelerinde de görüldüğü gibi Faure raporu, Yaşam boyu öğrenme ile birlikte özellikle öğrenme toplumunu ve kendi kendine öğrenmeyi vurgulamaktadır.

UNESCO'nun 1979 yılında hazırlattığı *Yetişkin Eğitimi Terimleri* sözlüğünde de, temel kavramlar olarak yaşam boyu öğrenme ve yaşam boyu eğitim bu anlamda açıklanıyordu:

Hayat kendi başına bir öğrenme sürecidir; ancak her insanın, teknik ve toplumsal değişime ayak uydurabilmek, kendi çevresine ilişkin koşullar altında meydana gelen değişiklikler karşısında hazırlıklı olabilmek ve bireysel gelişimi bakımından tüm gizlülüğünü harekete geçirebilmek amacıyla sürekli, maksatlı ve ardışık bir öğrenim görmesi için özgül fırsatlara ihtiyacı vardır... .. (Kıvrak, 2007: 61).

Kulich (1982) yaşam boyu öğrenmeyi bireye yaşamları boyunca eğitimin sunulması olarak tanımlamış, White (1982) ise bireylerin yaşamlarını yönetebilmeleri için gerekli bilgileri edinmesi şeklinde ele almıştır (Günüç, S. Kuzu, A. Odabaşı, H. 2012: 310). Yaşam boyu öğrenme; a) hizmette bütünlük ve evrenselliği b) öğrenme-öğretme teknik ve malzemelerinde dinamizm ve çeşitliliği c) öğrenenlerin, yaşam boyu öğrenme için gerekli olan karakteristik özelliklerinin (motivasyon, özleştirme, değerler, tutumlar, beğeniler) geliştirilmesine odaklanmayı kapsamaktadır (Lengrad 1985). Bunun için de yaşam boyu öğrenme, örgün öğrenme, yaygın öğrenme, mesleki eğitim, teknik eğitim, hizmet içi ve hizmet dışı gibi her türlü eğitim öğretim faaliyetini kapsayan çok geniş bir kavramdır. Bu nedenle yaşam boyu öğrenme evde, okulda, işte kısaca bireyin olduğu her yerde gerçekleşebilen; yer, zaman, yaş, ekonomik düzey ya da eğitim düzeyi gibi her türlü kısıtlamayı ortadan kaldıran bir kavramdır (Günüç v. diğerleri, 2012).

Doyle (1994)'e göre yaşam boyu öğrenme yaşamla iç içedir. Yaşam boyu eğitim, örgün eğitimin bir alternatifi değil, örgün eğitimde eksik ve yetersiz kalan verilerin sonradan

tamamlanması veya daha önce keşfedilmemiş yeteneklerin keşfedilmesi olarak da görülebilir. Öğrenmeyi öğrenmek yaşam boyu öğrenmenin temel düşüncesi olarak kabul edilmektedir. Titmus (1999)'a göre yaşam boyu öğrenme sadece ihtiyaç değil hayatın amaçlarından biridir. Yaşam boyu öğrenme insanların var olan yeteneklerini geliştiren ve potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarına hizmet eden bir araçtır (Akkuş, 2008:11). Holmes (2002) ise yaşam boyu öğrenmenin eğitim ya da kurs almak ile aynı kavram olmadığını ifade ederek bir yaklaşım ve disiplin olarak tanımlamıştır. Holmes yaşam boyu öğrenmeyi dört gelişim düzeyi olarak incelemiştir, bunlar; kişisel gelişim, planlanmış gelişim, planlanmamış gelişim ve deneyim tabanlı gelişimdir. Jarvis'e (2004) göre yaşam boyu öğrenme bireysel ve kurumsal öğrenmeyi içeren bir bütündür (Günüç v.digerleri, 2012: 310). Yaşam boyu öğrenme, bireylerin yaşam sürelerince içinde bulunacakları her türlü ortam ve çevre için gereksinim duyacakları tüm bilgi, beceri ve yeterliliklerin geliştirilmesine olanak tanıyan her türlü öğrenme eylemini kapsayan bir süreçtir. Avrupa Birliği, yaşam boyu öğrenmeyi, "bilgi, beceri ve yeterliliği geliştirmek amacıyla belirli bir süreyle yapılan eğitim faaliyetlerinin tümü" şeklinde tanımlamaktadır (Turan, 2005: 87).

2000 yılında Avrupa Konseyi toplantısında hazırlanan *Feira Tebliği*'nde yaşam boyu öğrenim şöyle tarif edilmektedir: *Kişisel yurttaşlık, sosyal ve/veya istihdamla ilgili perspektif içinde bilgi, beceri ve yeterlikleri geliştirme amacı ile yaşamın başından sonuna kadar üstlenilen tüm öğrenme etkinlikleridir* (Odabaş ve Polat, 2008).

Yaşam boyu öğrenme kavramı kısaca, "insanların "beşikten mezara" kadar süren öğrenme amaçlı çeşitli etkinliklerini ifade eder. "Yaşam boyu öğrenme, kişisel, toplumsal, sosyal ve/veya iş yaşamı çerçevesinde bilgi, beceri ve yetilerin geliştirilmesi amacıyla yapılan, ister örgün ister yaygın ya da doğal, sürekli devam eden, bütün amaçlı öğrenme etkinliklerini kapsar." (Commission of the European Communi-

ties, 2000: 7). Bu etkinlikler *örgün* (formal), *yaygın* (informal) veya *doğal* (informal) olmak üzere üçe ayrılmıştır:

- *Örgün Eğitimle Öğrenme* (formal learning): Eğitim ve öğretim kurumlarında yapılan ve geçerli bir diploma ve nitelikler kazandıran eğitimidir.
- *Yaygın Eğitimle Öğrenme* (non-formal learning): genel eğitim ve öğretim sistemi ile birlikte yapılır, sonucunda resmi bir sertifika kazandırmayabilir. Yaygın eğitim, iş yerinde ve sivil toplum örgütlerinin ve grupların (örn. Gençlik örgütleri, işçi sendikaları ve siyasi partiler) etkinlikleri yoluyla verilebilir. Ayrıca, örgün eğitimi tamamlayıcı şekilde yapılan sanat, müzik ve spor dersleri veya sınavlara hazırlığa yönelik özel dersler şeklinde de yapılabilir.
- *Doğal Öğrenme* (informal learning): günlük yaşam içindeki öğrenmedir. Örgün ve yaygın eğitimden farklı olarak istem dışı öğrenmeyi de içinde barındırır; bireyler de günlük yaşam içinde ne tür bilgi ve beceriler öğrendiklerinin farkına varamayabilirler.

Avrupa Birliği, yaşam boyu öğrenmeyi, bilgi, beceri ve yeterliliği geliştirmek amacıyla belirli bir süreyle yapılan eğitim faaliyetleri olarak tanımlamaktadır (Odabaş ve Polat, 2008).

Yaşam boyu öğrenme; *kişisel, toplumsal, sosyal ve/veya istihdam ile ilişkili bir bakış açısı içinde bilgi, beceri ve yeterlilikleri geliştirmek amacıyla tüm yaşam boyunca üstlenilen her türlü öğrenme etkinlikleri* olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle yaşam boyu öğrenme değişen dünya koşullarında var olmayı sağlayan bilgi ve yeterliliklerin gelişimini destekleyen tüm eğitim, öğretim ve öğrenme etkinliklerini içerir. Amacı tüm vatandaşların bilgiye dayalı topluma uyum sağlamalarına ve yaşamlarını daha çok kontrol edebilmeleri için sosyal ve ekonomik hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılmalarına imkân vermektir (MEGEP, 2007).

Hayat boyu öğrenme olarak da adlandırılan yaşam boyu öğrenme MEGEP kapsamında geliştirilen Hayat Boyu Öğrenme Politika Belge-

si'nde (2006); *kişisel, toplumsal, sosyal ve/veya istihdama yönelik bir perspektif ile bilgilerin, becerilerin ve yetkinliklerin geliştirilmesi amacıyla hayat boyunca gerçekleştirilen tüm öğrenme faaliyetleri* olarak tanımlanmaktadır (Demiralay ve Karadeniz, 2008: 92).

Borat ise (2010), kişisel, sosyal gelişimi sağlamak ve istihdam oluşturmak amacıyla bireylerin bilgi, beceri, yetkinlik ve yeterlilikleri geliştirmek için yaşam boyu gerçekleştirilen her türlü öğrenme faaliyeti olarak tanımlamaktadır. Bütün bu tanımlar çerçevesinde yaşam boyu öğrenme şu şekilde tarif edilebilir; bireylerin veya toplulukların istemesi veya ihtiyaç duymalarıyla, hayatlarının herhangi bir evrelerinde zaman, mekan ve konu sınırlaması olmadan, resmi veya sivil toplum örgütleri ile özel kişiler tarafından, kişilerin yeni bilgi ve beceriler kazanmalarını sağlamak veya mevcut bilgi ve becerilerini geliştirmek üzere aldıkları her türlü örgün, yaygın veya uzaktan eğitimin adıdır.

Yaşam boyu öğrenme, özellikle 2000 yılında Avrupa Birliği'nin Lizbon Konseyi'nde aldığı kararlar doğrultusunda her Avrupa Birliği üyesinin ve birliğe üye olmayı hedefleyen ülkelerin gündemlerine aldıkları bir başlık olmuştur ve ülkeler bu yeni yaklaşıma göre eğitim sistemlerinde yapılandırmalara gitmişlerdir. Avrupa Birliği üye devletlerinin eğitim politikalarına yön veren yaşam boyu öğrenme kavramının diğer dillerdeki karşılığı aşağıdaki tabloda verilmektedir. (Brooks & Burton, 2008)

Sonuç

Bu çalışmada yaşam boyu öğrenmenin genel tanımı ve kapsamı üzerine bir literatür taraması yapılmış, bu alanda yayınlanan raporlar incelenmiş ve bir çerçeve çizilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçeve ise yaşam boyu öğrenmenin bir gereksinim olarak ortaya çıkma sebebini, dünya ülkelerinin özellikle Türkiye'nin bu yeni eğitim anlayışına yönelik tutumunu ve yaşam boyu öğrenmenin tanımı üzerine ortak bir dil oluşturma amacını kapsamaktadır.

20. Yüzyıl itibarıyla dünya sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bir değişim ve gelişim sürecine girmiştir. Buna bağlı olarak bireylerin ve toplumların ihtiyaçları da değişikliğe uğramıştır. Bu değişimlerin temelinde ise bilim ve teknoloji alanında meydana gelen hızlı ve kapsamlı ilerlemeler yatmaktadır. Bu hızlı ilerlemeler nedeniyle bilgi de hızla çoğalmakta ve yayılmaktadır. Bireylerin; bu ilerlemeleri takip edebilmeleri, değişen ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, bir bakıma hayatta var olabilmeleri için yaşamlarının her döneminde kişisel ve mesleki olarak kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Çünkü günümüz hızla değişen dünyasında bireylerin var olan bilgileri yeterliliğini yitirmektedir. Başka bir ifadeyle artık insanların gençliklerinde edindikleri bilgiler onlara hayatları boyunca yetmemektedir (Gündoğan, 2003).

Eğitimde yenileşmenin gerekliliği 2000 yılında Lizbon'da toplanan Avrupa konseyi tarafından da dile getirilmiş ve üye devletlerin hükümet liderleri tarafından imzalanan 10 yıllık stratejide mevcut eğitim sistemlerini bu yeni kavrama göre revize etmeleri gündeme gelmiştir. Dünyamızda ekonomik, kültürel, sosyal ve politik alanlarda yaşanan hızlı değişim ve gelişim, Avrupa Birliği Ülkelerini eğitim alanında ciddi önlemler almaya zorlamıştır. Ülkelerin birçoğu eğitim sistemlerini sorgulayarak herkesin yaşam boyu öğrenmesini sağlayacak şekilde yeniden yapılandırmaktadır (Aksoy, 2008).

Yeni bir kavram olan yaşam boyu öğrenmenin, Türk eğitim sistemine girmesi 1960 yılında toplanan içinde Türkiye'nin de bulunduğu OECD ülkelerinin aldığı kararla olmuştur. Başlarda, istihdamı geliştirmek, nitelikli iş gücü oluşturarak dünya ekonomisine katkıda bulunmak gibi amaçlara hizmet eden bu yeni kavram, zamanla yerini modern dünya bireylerinin gelişen yaşam standartlarına adaptasyonunu sağlamak, mesleklerindeki gelişmeleri yakından takip ederek kendilerini yenilemeleri ve hak ettikleri kalitede bir hayat yaşamalarını sağlamak amacına bırakmıştır. Bireyin kendini sürekli yenilemesi ve topluma uyumlu bir şekilde yaşayabilmeleri ise yaşam boyu eğitimle

mümkündür. Çünkü eğitimden kopmuş bir bireyin toplumdan da kopma riski vardır (DPT,

2001).

English	Lifelong learning
<i>definition</i>	<i>All learning activity undertaken throughout life which results in improving knowledge, know-how, skills, competences and/or qualifications for personal, social and/or professional reasons</i>
<i>source</i>	<i>Cedefop 2008a</i>
French	éducation et formation / apprentissage tout au long de la vie
German	lebenslanges Lernen
Bulgarian	учене през целия живот
Croatian	cjeloživotno učenje
Czech	celoživotní učení
Danish	livslang læring
Dutch	levenslang leren
Estonian	elukestev õpe
Finnish	elinikäinen oppiminen
Greek	διά βίου μάθηση
Hungarian	élethosszig tartó tanulás
Icelandic	símenntum / ævinám
Irish	foghlaim ar feadh an tsaoil
Italian	apprendimento permanente / istruzione e formazione (lungo tutto l'arco della vita)
Latvian	mūžizglītība
Lithuanian	mokymasis visą gyvenimą
Macedonian	доживотно учење
Maltese	it-tagħlim tul il-ħajja
Norwegian	livslang læring
Polish	kształcenie przez całe życie
Portuguese	aprendizagem ao longo da vida / educação e formação ao longo da vida
Romanian	învățare pe parcursul întregii vieți
Slovakian	celoživotné učenie
Slovenian	vseživljenjsko učenje
Spanish	aprendizaje a lo largo de la vida
Swedish	livslångt lärande
Turkish	yaşam boyu öğrenme / hayat boyu öğrenme

EAC 11/2008 European Adult Learning Glossary, Level 1 (p. 45)

Türkiye de 2000 yılı itibarıyla eğitim politikaları belirlenirken sadece örgün eğitim dediğimiz ilk, orta, lise ve yüksek öğretim kurumları değil, aynı zamanda tüm yurttaşların kişisel ve mesleki gelişimlerinin devamlılığını ve sürdürülebilirliğini de göz önünde bulundurulan “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü” kurulmuş ve yaşam boyu öğrenme için gerekli adım atılmıştır. Bu alanda yapılacak çalışmalar için Devlet Planlama Teşkilatı'nın Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, yaşam boyu öğrenmenin amaçları şu şekilde belirtilmiştir (DPT, 2001: 6):

Bilimsel, teknik, ekonomik ve sosyal değişimin hızı karşısında insan kişiliğinin tam olarak

gelişmesi için eğitimin dünya ölçüsünde ve hayat boyu devam eden bir süreç olması gerektiği anlayışından hareket eden hayat boyu eğitim; bireyleri toplum hayatında meydana gelen ekonomik, kültürel, siyasi değişimlerle baş edecek düzeye getirmeyi amaçlar. Özetle, hayat boyu eğitim üç temel amaca yönelmiş bulunmaktadır. Bunlar, hayat boyu öğrenmede fırsatlar yaratarak bireylerin kişisel gelişimini sağlamak, toplumsal bütünleşmeyi gerçekleştirmek ve ekonomik büyümeyi sağlamaktır.

KAYNAKÇA

- Akkuş, N. (2008). *Yaşam Boyu Öğrenme Becerilerinin Göstergesi Olarak 2006 Pısa Sonuçlarının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Aksoy, M. (2008). *Hayat Boyu Öğrenme Ve Kariyer Rehberliği İlkelerinin İstihdam Edilebilirliğe Etkileri: Otel İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama*. Doktora tezi: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Berberoğlu, B. (2010). Yaşam Boyu Öğrenme İle Bilgi ve İletişim Teknolojileri Açısında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ndeki Konumu. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*. V(II). 113-117.
- Borat, O. (2010). Hayat Boyu Öğrenme Kapsamında Eğitim Sektöründe Beklenen Gelişmeler. *Projeler Dergisi. Millî Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi* (2), 32-44.
- Brooks, G. Burton, M. (2008). European Adult Learning Glossary, Level 1. Call Number: EAC 11/2008. http://ec.europa.eu/education/more_information/doc/2010/adultglossary1_en.pdf. (10 Haziran 2012'de erişildi).
- Can, T. (2011). *Yaşam Boyu Öğrenme Bağlamında Yabancı Dil Olarak İngilizce Ders Kitaplarında Strateji Kullanımı*. Doktora tezi: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı: İstanbul.
- Commission of the European Communities (2000). A Memorandum on Lifelong Learning. Brussels. <http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/MemorandumEng.pdf> (10 Haziran 2012' de erişildi).
- Demiralay, R, Karadeniz, Ş. (2008). İlköğretimde Yaşam Boyu Öğrenme İçin Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Geliştirilmesi. *Cypriot Journal of Educational Sciences* 2 (6), 92.
- Duman, A. (2003). Bazı Eğitim Bilimi Kavramlarına İlişkin Genel Bir Değerlendirme. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (10), 7-8.
- Duman, A. (2006). *Yetişkinler Eğitimi*, Ankara: Ütopya Yayınları.
- Field, J. (2010). *Lifelong Learning. International Encyclopedia of Education 3rd Edition*, Elsevier, 89.
- Gündoğan, N. (2003). Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Bir İstihdam Politikası Aracı Olarak “Yaşamboyu Öğrenme” ve Bazı Örnek Program ve Uygulamalar. *Kamu İş* 7 (2).
- Günüç, S.Odabaşı, H. Kuzu, A. (2012). Yaşam Boyu Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(2), 309-325.
- Kıvrak, E. (2007). *Avrupa Birliği Ve Türkiye'de Yaşamboyu Öğrenme Politikaları ve İstihdam İlişkisinin Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Kurt, İ. (2000). *Yetişkin Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lengrad P. (1985), “Lifelong Education: Growth of the Concept”, *The International Encyclopedia of Education*, V.5, ed. Torsten Husen, T. Neville. Postlethwaite, Pergamon, Oxford, p. 3067
- Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi MEGEP (2007). *Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (TASLAK)*: Ankara. <http://www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/hayatboyu/> (12 Temmuz 2012'de erişildi)
- Odabaş, H ve Polat, C. (2008). Bilgi Toplumunda Yaşam Boyu Öğrenmenin Anahtarı: Bilgi Okuryazarlığı. *Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı*:

International Symposium on Globalization, Democratization and Turkey Proceedings içinde sunuldu (596-606), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Özcan, A. (2008). *Avrupa Birliği'nin Yaşam Boyu Öğrenme Stratejileri*. Yüksek lisans tezi: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (2001). DPT: 2568-ÖİK:584. (10 Ekim 2012'de < www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/3206/oik584.pdf (11 Haziran 2012'de erişildi).

Turan, S. (2005). Öğrenen Topluma Doğru Avrupa Birliği Eğitim Politikalarında Yaşam Boyu Öğrenme. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*. 5 (1). 87-98.

Extended Summary

Education has become a government policy after today's modern states have been established. Since the beginning of the 19th century, individuals in certain ages have been tried to include in the educational system. However, it has been thought that available knowledge, which is the result of today's educational system, cannot meet the needs of the continuously developing society.

In the world, there has been rapid and outstanding economic, cultural, social and political changes since specifically the last quarter of 20th century. The rapid and extensive developments in science and technology have been behind all these changes. The developments in the scientific and technological fields lead to sudden expansion of knowledge in the world. Thus, individuals need to improve themselves personally and professionally during their lives in order to exist in the knowledge societies of the 20th century. In other words, they are supposed to adapt the new world's conditions by learning lifelong.

The changes, which occur as a result of rapid developments in science and technology, have made individuals' available knowledge inadequate. In 1931, Alfred North Whitehead has noticed this situation and said that the knowledge people have gained in their teenage times, has become inadequate to use in the rest of their lives.

As a term lifelong learning started to be known by UNESCO in 1970s and then a lot of theoretical and practical studies have been carried out regarding lifelong learning. European Union that was founded for economic aims, has started to do studies on education as a result of rapid developments in the science and technology. Lifelong learning has been one of the leading educational issues that the European Union has focused on since 1995. After having been called the year 1996 as "Lifelong Learning Year" in Europe, this newly emerging term has gained importance day by day. Lifelong learning has become a leading topic of the member and the candidate countries of the European Union with the decisions in Lizbon Council in 2000. In addition, these countries have aimed to restructure their educational systems depending on this new approach.

According to the Lifelong Learning Memorandum, that the European Union has published in 2000, lifelong learning is a broad concept including formal, non-formal, informal and all the intended educational activities. Thus, it should not be conceived as alternative to formal education, in contrast it should be thought as an educational pattern that complements inadequate side of the formal education. Moreover, it should be considered as a learning pattern that enables individuals to adapt the innovations in both social and professional lives.

When the literature is scanned, it is seen that a lot of researches has defined the lifelong learning in different ways. According to the results, lifelong learning is defined as all the educational activities such as formal, non-formal, informal, professional and technical education and pre-service and in-service training that enable individuals to improve their knowledge and abilities that they gained individually, socially and professionally during their lives. As it is seen, lifelong learning is a process that has no place, time and age limitation. Because in today's modern world, knowledge has become an endless term so it is just possible for individuals to adapt themselves to the new world's requirements and have a more qualified life by lifelong learning.

While determining the educational policies of the countries, the governments of the information age should take into consideration not only the primary schools, secondary schools, high schools, universities that are all called formal education but also continuing of all the citizens' personal and professional developments. In order to achieve this, these governments should look for ways to include the non-governmental organizations and unofficial institutions in the educational system and make them become the parts of that system.